

VLIV JUDIKATURY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA NA HARMONIZACI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ V EVROPĚ

HARALD CHRISTIAN SCHEU

1. ÚVOD

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP) z roku 1950¹ obsahuje nejvyvinutější mezinárodní úpravu lidských práv a stala se symbolem evropské jednoty, která přesahuje rámec Evropské unie. V současné době čítá EÚLP 47 smluvních států. Rozsáhlá úprava během dalších desetiletí rozšířená o řadu významných dodatkových protokolů nyní pokrývá široké pole tzv. občanských a politických práv, jejichž důsledná aplikace a dynamický výklad má někdy dopad také na oblast hospodářských, sociálních a kulturních práv.

Na základě EÚLP byl vytvořen účinný kontrolní mechanismus, který se původně skládal ze tří orgánů: Evropské komise pro lidská práva (EKLP), Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) a Výboru ministrů Rady Evropy. Tento komplexní systém kontroly byl od 80. let minulého století konfrontován se značným nárůstem počtu stížností. Problémy se v první polovině 90. let vyostřily po přistoupení nových členských států a kontrola podle EÚLP zřejmě narazila na své kapacitní hranice. Proto byl v souladu s dodatkovým protokolem č. 11 k EÚLP vytvořen poněkud štíhlejší kontrolní nástroj složený z jediného stálého soudního orgánu příslušného k přezkoumání individuálních stížností a stížností států.

V rámci práv zaručených EÚLP zaujímají otázky trestního procesu zvláště důležité místo. Několik ustanovení EÚLP se přímo dotýká problémů relevantních z hlediska národního trestního řízení. V centru stojí ustanovení čl. 6 EÚLP, které je věnováno obecné zásadě spravedlivého procesu a souvisejícím otázkám. Kromě toho ustanovení čl. 5 EÚLP upravuje záruky týkající se osobní svobody, čl. 7 obsahuje zásadu *nulum crimen/nulla poena sine lege*, čl. 2 dodatkového protokolu č. 7 zaručuje právo na odvolání v trestním řízení, čl. 3 dodatkového protokolu č. 7 je věnován právu na odškodnění v případě justičního omylu a nakonec čl. 4 stejného protokolu zakotvuje princip *ne bis in idem*, podle kterého nikdo nesmí být stíhán nebo potrestán dvakrát ze tentýž trestný čin.

¹ Od 1. listopadu 1998, kdy vstoupil v platnost Protokol č. 11, je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod citována ve znění podle tohoto protokolu.

Význam a vážnost práv souvisejících s pojetím spravedlivého procesu a otázek trestního řízení zcela jasně dokumentuje statistika ESLP. Z nedávné zprávy o činnosti ESLP za rok 2007² vyplývá, že ESLP za uplynulý rok přijal celkem 887 rozsudků týkajících se porušení čl. 6 EÚLP. S velkým odstupem následuje počet rozsudků o porušení práva na majetek podle čl. 1 dodatkového protokolu č. 1 (344), práva na osobní svobodu podle čl. 5 EÚLP (266), práva na účinný právní prostředek podle čl. 13 EÚLP (168) a práva na soukromý a rodinný život podle čl. 8 EÚLP (92).

Vzhledem k rozsahu dosavadní rozhodovací činnosti štrasburských orgánů je třeba aktuální chápání procedurálních práv ve smyslu EÚLP odvodit z výkladu podaného ESLP. Dosavadní judikaturu ESLP lze shrnout do katalogu konkrétních pravidel trestního procesu, která jsou z velké části uznána ze strany národních soudních orgánů ve smluvních státech. Také Evropský soudní dvůr (ESD) se v minulosti explicitně odvolal na procedurální standardy zformulované ESLP. Tyto standardy byly proto nejednou označovány za jádro jakéhosi evropského práva trestního procesu³ a judikatura ESLP ve značné míře vzbuzuje zájem odborníků na trestní právo.

V této studii se budeme věnovat kladům a záporům „europeizace“ trestního procesu v podání ESLP a vztahu štrasburských standardů trestního procesu k případnému úsilí o harmonizaci v rámci Evropské unie.

2. PŘEHLED JUDIKATURY ESLP K OTÁZKÁM TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Trestní řízení je komplexním právním a sociálním fenoménem, který se týká celé řady aspektů souvisejících s lidskými právy a svobody obžalovaného. Rozbor celé judikatury ESLP v této věci, byť ve velmi povrchní podobě, by jasně překročil rámec tohoto příspěvku. Můžeme na tomto místě pouze naznačit šířku problematiky.

V souvislosti s ustanovením čl. 6 EÚLP se ESLP podrobněji vyjádřil nejen k obecnému výkladu zásady spravedlivého řízení, ale také k otázkám jako jsou např. účinná obhajoba, rovnost zbraní, rozhodnutí v přiměřené lhůtě a veřejnost řízení. Rozsáhlá judikatura ESLP se týká také různých aspektů presumpce nevinoty. Z hlediska praxe jsou velmi zajímavá rozhodnutí ESLP ke konkrétnímu průběhu trestního procesu. Jedná se o otázky seznámení se s obviněním, přiměřenosti času na přípravu obhajoby, přítomnosti obžalovaného během ústního řízení a jeho práva na obhájce, předvolání a vyslýchání svědků či bezplatné pomoci tlumočníka.⁴

Co se týče dosavadních rozhodnutí ESLP o stížnostech proti České republice, zcela jasně převažují stížnosti na nepřiměřenou délku (nejen trestního) řízení. Eva Hubalová, dlouholetá pracovnice ESLP, v této souvislosti právem litovala toho, že mezi

² Srov. Registry of the European Court of Human Rights, Survey of activities 2007, Strasbourg, 2008, 58–59.

³ Esser, R., Mindeststandards einer Europäischen Strafprozessordnung unter Berücksichtigung der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofes für Menschenrechte, StraFo, Oktober 2003, 335–344, 335.

⁴ Pro přehled viz zejména Gollowitzer, W., Menschenrechte im Strafverfahren. MRK und IPBPR. Kommentar, Berlin: De Gruyter Recht, 2005.

českou právníkou a laickou veřejností vznikl mylný dojem, že se ESLP věnuje pouze tomuto problém.⁵

3. JUDIKATURA ESLP A NÁRODNÍ TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Již koncem 80. let minulého století vznikla velmi intenzivní diskuse, v jejímž rámci se řada odborníků na trestní právo zabývala dopady mezinárodní a evropské ochrany lidských práv na oblasti trestního práva a trestního procesu.⁶ Např. na konferenci konané v roce 1987 v Innsbrucku představil Kristian Kühn podrobnou analýzu konkrétních rozsudků ESLP a důrazně upozornil na jejich význam pro národní úpravu trestního procesu.⁷ Oproti tomu autor jedné ze standardních německých učebnic trestního procesu ještě v 80. letech minulého století napsal, že praktická relevance EÚLP je minimální, protože z hlediska obžalovaného byly záruky obsažené v národní úpravě většinou příznivější než v EÚLP.⁸

Stefan Trechsel, švýcarský profesor trestního práva a od roku 1975 člen a v 90. letech také předseda Evropské komise pro lidská práva, k tomuto problému poznamenal, že v oblasti trestního práva hmotného se záruky podle EÚLP skutečně z velké části překrývají se standardy explicitně zakotvenými v národních ústavách. Pro oblasti trestního procesu však Trechsel upozornil jednak na podrobnější úpravu obsaženou v čl. 5 odst. 1 EÚLP, podle kterého zásahy do osobní svobody nevyžadují pouze zákonný podklad, ale jsou legální pouze v taxativně vyjmenovaných případech. Také zásada *fair trial* upravená v čl. 6 EÚLP podle Trechsele překročila rámec národních úprav.⁹

Trechsel proto na jedné straně žádal, aby odborníci na trestní právo neponechali tyto otázky na expertech pro ústavní a mezinárodní právo, ale provedli vlastní analýzu. Na druhé straně však ani neopomenul možné problémy související např. s nepřehledností judikatury ESLP a příslušné vědecké literatury ve všech jazycích smluvních stran EÚLP. Trechsel dále položil otázku, zda je konkrétní judikatura ESLP týkající se porušení práv v jedné smluvní zemi vůbec relevantní z hlediska jiných států, když mezi jednotlivými národními systémy trestního procesu panovaly značné rozdíly. V odpovědi Trechsel však podotkl, že s jedinou výjimkou bylo možné v podstatě všechny rozsudky ESLP k problematice trestního procesu přenášet do jiných systémů, a to přesto, že příslušná ustanovení EÚLP podle Trechsele jasně odrážejí vliv anglosaského modelu.¹⁰

Konkurenci dvou právních systémů trestního řízení v Evropě se věnoval také Heike Jung, který shrnul, že pojetí *fair trial* a *due process of law* je silně ovlivňováno speci-

⁵ Hubálková, E., Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva, Praha: ASPI, 2006, 55.

⁶ Na tuto souvislost upozornil také Günther Kaiser, který však současně kritizoval, že při zaměření na trestní právo hmotné a trestní řízení nauka opomenula studium vlivu EÚLP na problematiku výkonu trestu. Viz Kaiser, G., Menschenrechte im Straf- und Maßregelvollzug, in: Geppert, K., Bohnert, J., Rengier, R. (ed.), Festschrift für Rudolf Schmidt zum 70. Geburtstag, Tübingen, 1992, 359–386, 359–360.

⁷ Kühn, K., Der Einfluß der Europäischen Menschenrechtskonvention auf das Strafrecht und Strafverfahrensrecht der Bundesrepublik Deutschland, ZStW 100 (1988), 406–443.

⁸ Roxin, C., Strafverfahrensrecht (20. vydání), München, 1987, § 3 C II 1.

⁹ Trechsel, S., Die Bedeutung der Europäischen Menschenrechtskonvention im Strafrecht, ZStW 101 (1989), 819–837, 828.

¹⁰ Ibidem, 832–833.

fickým procedurálním přístupem angloamerického právníka k právu jako takovému. Současně Jung však dospěl k závěru, že skutečný dopad této konkurence není zdaleka tak závažný. Na příkladech z Itálie a Švýcarska dokumentoval možné soužití různých koncepčních přístupů.¹¹

Tato diskuse ze začátku 90. let samozřejmě intenzivně pokračuje dodnes. Ačkoliv stále větší pozornost je věnována také příslušným integračním snahám na úrovni Evropské unie, hraje EÚLP a její výklad ze strany ESLP nadále důležitou roli pro harmonizaci trestního procesu.¹² Štrasburský standard je přitom většinou vnímán jako minimální standard aplikovaný v případě, že národní právo obsahuje úpravu, která je z hlediska obviněného méně příznivá. Pavek Vantuch v této souvislosti napsal, že nejsou-li mezinárodní minimální standardy obsažené v trestním řádu, má EÚLP jednoznačně přednost před trestním řádem a obviněný se může těchto standardů v plném rozsahu dovolat.¹³ V souvislosti s EÚLP (a jinými mezinárodními úmluvami) hovořil o minimálních zárukách v trestním řízení také Pavel Šámal.¹⁴ Nelze přitom opomenout, že EÚLP není zdaleka jediným nástrojem harmonizace trestního práva procesního na úrovni Rady Evropy, protože existuje celá řada dalších relevantních úmluv, rezolucí a doporučení.¹⁵

Obecnou tendenci koncipovat procedurální práva podle EÚLP pouze jako minimální standard ve smyslu nejnižšího společného jmenovatele naopak kritizoval Walter Perron, který však současně připustil, že by účinnější kroky k harmonizaci úpravy trestního řízení měla podniknout především EU, jejíž členské státy vykazují mezi sebou větší míru homogenity než 47 členských států Rady Evropy.¹⁶

4. FAKTORY LIMITUJÍCÍ ESLP PŘI HARMONIZACI PRAVIDEL TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Na základně dosavadního rozboru problematiky můžeme konstatovat, že vliv judikatury ESLP na harmonizaci trestního řízení v Evropě je nesporný. Ačkoliv evropská ochrana lidských práv vykazuje značnou dynamiku a je spíše stálým procesem než hmatatelným výsledným stavem, bere národní trestněprávní doktrína v evropských státech judikaturu ESLP plně na vědomí. Také národní soudní orgány recipovaly standardy ESLP do své rozhodovací činnosti. Rozpory nepanují ohledně obecného významu judikatury ESLP, ale v otázce konkrétního způsobu tvorby minimálních standardů v Evropě a vymezení harmonizace v rámci ESLP vůči europeizaci trestního řízení na úrovni EU.

V této části příspěvku chceme proto naznačit některé důležité faktory, které limitují vliv ESLP na harmonizaci trestního řízení. Této problematice se velmi podrobně věnoval

¹¹ Jung, H., *Strafverteidigung in Europa*, *Strafverteidiger*, 1990, 509–517.

¹² Tuto skutečnost dokumentují např. výsledky mezinárodní konference konané v únoru 2004 v norském Bergenu na téma „Harmonization of Criminal Law in Europe“. Podrobněji viz Radtke, H., *Ruhrgas-Colloquium „Harmonization of Criminal Law in Europe“*, *ZStW* 117 (2005), 475–483.

¹³ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2002, 12.

¹⁴ Šámal, P., *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*, Praha: Codex Bohemia, 1999, 54.

¹⁵ Viz podrobněji Jelínek J. a kolektiv, *Trestní právo procesní*, 5. vydání, Praha: Linde, 2007, 70–74.

¹⁶ Perron, W., *Perspektiven der Europäischen Strafrechtsintegration*, in: Hettinger, M. et alii (ed.), *Festschrift für Wilfried Küper zum 70. Geburtstag*, Heidelberg: C. F. Müller, 2007, 429–441, 438.

Robert Esser, který vyjmenoval celou řadu argumentů, které svědčí ve prospěch silnějšího mandátu ESLP v oblasti harmonizaci trestního řízení, ale také argumenty proti. K hlavním kladům judikatury ESLP Esser řadí právní závaznost rozsudků ESLP a značnou flexibilitu celého systému, včetně jeho neutrality vůči právu smluvních států.¹⁷

Jako jeden z hlavních problémů se jeví skutečnost, že úkolem ESLP je pouze řešení konkrétních individuálních stížností¹⁸ v jejich specifickém kontextu a nikoli formulování koncepčního přístupu k určité otázce trestního procesu. Judikatura se proto vyznačuje značnou kasuistikou. S přihlédnutím k heterogenitě právních řádů 47 smluvních států EÚLP má tedy konkrétní výrok učiněný ESLP v jednom případě pouze relativní význam pro podobné případy v jiných státech. Ačkoliv obligatorní příslušnost ESLP přijaly všechny smluvní strany EÚLP, konkrétní rozsudky mají přímou působnost jen *inter partes*.

Na druhé straně však mohou smluvní státy EÚLP a jejich soudní orgány předpokládat, že ESLP po přijetí určitého rozsudku v jedné kauze bude stejným způsobem rozhodovat ve všech podobných případech, a to bez ohledu na to, ze kterého členského státu konkrétní stížnosti pocházejí. Proto doporučuje např. Kühne ve své standardní německé učebnici trestního práva procesního, aby byly veškeré rozsudky ESLP brány na vědomí tak, jako kdyby byly přijaty proti Německu.¹⁹

Vzhledem k velkému počtu rozhodnutí ESLP týkajících se problematiky trestního procesu je systematizace judikatury velmi důležitým předpokladem pro to, aby národní soudní orgány mohly patřičným způsobem recipovat standardy ESLP. Zde leží nepochybně velká výzva pro evropskou doktrínu trestního procesu. Vhodnou orientaci totiž nenabízí stále rozšířenější citování rozsudků ESLP v podobě recyklování poznámek pod čarou, ale pouze kvalitní syntéza, která v národní diskusi umožňuje také kritickou reflexi jednotlivých rozsudků a standardů v nich obsažených.

Další slabinou štrasburského systému je ovšem dlouhá cesta, kterou stěžovatel musí absolvovat, než se dočká rozhodnutí ESLP. Teprve po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků může ESLP *ex post* posoudit, zda v trestním řízení před národními orgány došlo k porušení procedurálních práv obžalovaného. Systém podle EÚLP postrádá institut řízení o předběžné otázce, který Evropskému soudnímu dvoru umožňuje kontrolu již v raném stadiu případu. Praktický význam, který tento druh jakéhosi preventivního řízení získal na úrovni Evropských společností, je jasným důkazem síly takového nástroje.

Obecný problém, který v dlouhodobé perspektivě může štrasburský mechanismus výrazně oslabit, představuje přetíženost ESLP. „Skupina moudrých“, která na Varšavském summitu Rady Evropy v roce 2005 byla pověřena vypracováním návrhů na reformu ESLP, ve své zprávě z 15. listopadu 2006 označila aktuální stav za explozi počtu případů. Konstatovala, že exponenciální nárůst v počtu individuálních stížností vážně ohrožuje samotné přežití štrasburského mechanismu a schopnost ESLP vyrovnat

¹⁷ Esser, R., Auf dem Weg zu einem europäischen Strafverfahrensrecht, Die Grundlagen im Spiegel der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte (EGMR) in Straßburg, Berlin: De Gruyter, 2002, 833–873.

¹⁸ V oblasti trestního řízení nehrají stížnosti států zatím žádnou roli.

¹⁹ Kühne, Hans-Heiner, Strafprozeßrecht. Ein Lehrbuch zum deutschen und europäischen Strafverfahrensrecht, Heidelberg: C. F. Müller, 1999, 10–11.

nat se s pracovním zatížením. Skupina proto varovala, že bez dalších reformních kroků systém pravděpodobně zkolabuje.²⁰

Koncem roku 2007 ESLP zaznamenal zhruba 103.000 probíhajících řízení (oproti 90.000 na konci roku 2006).²¹ Soud přitom za celý rok 2007 vydal pouze 1503 rozsudků (oproti 1560 v roce 2006). Ve stejném období ESLP prohlásil 27057 stížností za nepřijatelné z formálních důvodů nebo vyškrtнул stížnosti ze seznamu případů podle čl. 37 EÚLP (28160 v roce 2006). Vzhledem k tomu, že počet nových stížností stále roste (z 35.402 v roce 2005 na 39.373 v roce 2006 a 41.000 v roce 2007), zvětšuje se také problém.²²

Tento nepříznivý vývoj ještě více dramatizuje skutečnost, že dosud nevstoupil v platnost ani poslední pokus o reformu ESLP v podobě dodatkového protokolu č. 14, který byl otevřen k podpisu již v roce 2004. Vzhledem k tomu, že Rusko jako jediný smluvní stát protokol zatím neratifikovalo, nemohla ani tato poměrně malá změna vstoupit v platnost.

Spekulace o tom, proč Rusko zcela cíleně oslabuje štrasburský mechanismus a komplikuje tím snahu o jeho záchranu, samozřejmě překračují rámec této studie. Lze ovšem konstatovat, že soudní mechanismus stojící na pokraji zhroutení jistě není dlouhodobě nejlepším aktérem v oblasti harmonizace trestního procesu v Evropě, a to přes velmi důležitý přínos, který je v dosavadní judikatuře ESLP obsažen.

Proti ESLP jako iniciátoru harmonizace hovoří dále skutečnost, že z argumentace Soudu není vždy možné vyvodit jednoznačná pravidla trestního procesu. Při výkladu standardů podle čl. 6 EÚLP vychází ESLP často z obecné koncepce spravedlivého procesu a nepřihlíží ke konkrétním prvkům celého řízení. Pojem spravedlivého řízení (a rovnosti zbraní) ve smyslu čl. 6 odst. 1 EÚLP se ukázal v minulosti jako poměrně vágní pojem.

Na jedné straně ESLP z tohoto pojetí odvodil např. konkrétní právo obžalovaného odmítnout aktivní spolupráci se státními orgány, právo být přítomen během jednání soudu či možnost seznámit se s každým dokladem předloženým soudem a možnost se k němu vyjádřit. Tato jednotlivá oprávnění je však třeba zkoumat vždy v širším kontextu férovosti řízení a nikoliv jako specifická práva, která platí samostatně. Jinými slovy, zásah do jednotlivých konkrétních oprávnění neznamená automaticky porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP, dokud je obecný princip spravedlivého řízení zaručen. Z hlediska harmonizace trestního práva není tento měkký standard jako výsledek nevždy předvídatelného výkladu příliš nosným základem.

Další problém štrasburské harmonizace spočívá v tom, že provedení procedurálních standardů ve vnitrostátním právu 47 smluvních států má zpravidla různé podoby. Podle čl. 46 EÚLP se smluvní strany zavázaly, že se budou řídit konečnými rozsudky ESLP ve sporech, jichž jsou stranami, a na výkon rozsudků ESLP dohlíží politický mechanismus, tj. Výbor ministrů Rady Evropy. V praxi je však především na státech, aby svoji konkrétní národní úpravu zhodnotili ve světle obecného principu spravedli-

²⁰ Report of the Group of Wise Persons to the Committee of Ministers, CM Dokument (2006)203.

²¹ Viz zprávu předsedy ESLP Jean-Paula Costy ze dne 23. ledna 2008 (Press release – 044 /2008/).

²² Slov. Survey of activities 2007.

vého řízení. Také stát, který byl ESLP odsouzen za porušení čl. 6 EÚLP, má k dispozici různé prostředky nápravy.

Pokud ESLP dospěl v konkrétním případě k závěru, že stát odpovídá za porušení práva podle EÚLP, je tento stát podle obecných principů mezinárodního práva povinný zaprvé ukončit protiprávní stav a za druhé poskytnout vhodnou náhradu, a to podle možnosti v rámci návratu do původního stav (*restitutio in integrum*). V praxi je odstranění následků protiprávního aktu správního orgánu jednodušší než např. zrušení rozsudku vnitrostátního soudního orgánu. ESLP přitom sám nemůže zrušit vnitrostátní rozsudek. Podle panujícího názoru neplyne z EÚLP povinnost obnovit řízení, ve kterém došlo k porušení EÚLP.²³ Také samotná vnitrostátní norma, kterou ESLP považoval ve svém rozsudku za problematickou z hlediska EÚLP, je ve vnitrostátním právu nadále aplikovatelná. Tyto problémy při provedení judikatury ESLP samozřejmě komplikují vznik jednoznačných společných standardů trestního řízení.

5. PERSPEKTIVY HARMONIZACE TRESTNÍHO PROCESU V EVROPĚ

Vzhledem k výše zmíněným slabinám štrasburského systému je zřejmé, že ESLP nemůže pomoci své judikatury k čl. 6 EÚLP a souvisejícím normám vytvořit jednoznačná pravidla trestního procesu společná všem smluvním stranám EÚLP. V praxi činnost ESLP vedla ke vzniku určitých „měkkých“ standardů, které byly v národní praxi a doktríně trestního procesu v různé míře zohledněny. V návaznosti na judikaturu ESLP pronikal do právních systémů evropských států určité pojetí spravedlivého řízení, které je nutno v trestních věcech respektovat. Vliv tohoto obecného pojetí na chápání konkrétních institutů trestního práva v jednotlivých evropských státech je však omezen faktory, které jsou štrasburskému mechanismu imanentní.

V dané situaci se zdá přirozeně, že se harmonizací trestního procesu zabývá v stále větší míře také Evropská unie. Dne 28. dubna 2004 předložila Evropská komise návrh Rámcového rozhodnutí Rady o určitých procesních právech při trestním řízení v celé Evropské unii,²⁴ který byl v posledních letech intenzivně diskutován. V roce 2006 byl návrh EK nahrazen textem předloženým rakouským předsednictvím EU, v roce 2007 představilo svoji verzi návrhu také německé předsednictví EU.

Zatímco první návrhy ze strany Evropské komise a Rakouska zmínily EÚLP a její čl. 6 spíše v obecné rovině, nový německý návrh Rámcového rozhodnutí má k standardům EÚLP mnohem blíže. Na rozdíl od dřívějších návrhů převzal ten německý nejen soubor procesních práv plynoucích ze štrasburských standardů, ale také přesné formulace obsažené v EÚLP.

Jednání o rámcovém rozhodnutí byla však od začátku velmi složitá kvůli odporu skupiny šesti členských států, které myšlenku závazného právního nástroje o trestním

²³ Viz Meyer-Ladewig, J., Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten. Handkommentar, Baden-Baden: Nomos, 2003, 306–307.

²⁴ KOM(2004) 328 v konečném znění.

procesu zásadně odmítly a navrhly místo toho pouze právně nezávazný dokument.²⁵ Podle současných podmínek přijetí rámcového rozhodnutí vyžaduje za standardních okolností jednomyslnost.

Zda se nakonec podaří přijetí společného standardu trestního řízení v rámci EU – např. podle podmínek stanovených Lisabonskou smlouvou – je zatím nejisté. Závěrem však můžeme konstatovat, že případná norma EU o trestním procesu bude jistě zásadně inspirována standardy EÚLP včetně judikatury ESLP. Dosavadní diskuse jednoznačně ukázaly, že samostatný návrh EU, který se od terminologie a obsahu štrasburských standardů odchýlí, nedosáhne nutného souhlasu členských států.

THE INFLUENCE OF THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS ON THE HARMONIZATION OF CRIMINAL PROCEDURE IN EUROPE

Summary

The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) is a standard-setting instrument for questions related to criminal procedure. Several ECHR provisions refer to the principle of fair trial, personal freedom, non-retroactivity, the right to appeal in criminal matters, and the right not to be tried or punished twice. With respect to the practice of human rights protection in Europe, jurisprudence developed by the European Court of Human Rights (ECtHR) has crucial impact on the current understanding of those procedural standards.

The importance of Strasbourg case-law for the development of common European rules is unquestionable. The practice of national criminal courts as well as national legal doctrine has been heavily influenced by judgments of the ECtHR. The systematization of case-law concerning criminal procedure is today considered to be an important task of European and national criminal law experts.

In this article several factors limiting the impact of Strasbourg case-law on the harmonization of criminal procedure law have been pointed out. The heterogeneity of 47 different European legal orders and the flexible way of implementation of ECtHR judgments complicates the development of precise rules which are foreseeable to lawyers in European countries. The case overload crisis of the ECtHR which has been deepening in the past years also may significantly weaken the mechanism and its impact on harmonization.

In general, criminal procedure rules formulated by the ECtHR are mostly regarded as minimum standards. Since the adoption of the Amsterdam Treaty there have been discussions and projects concerning the harmonization of criminal procedure within the European Union. A proposal for a framework decision on certain procedural rights in criminal proceedings throughout the European Union has been presented by the European Commission in 2004. The future of the proposal is uncertain as several EU member states oppose the idea of a legally binding instrument on criminal procedure rights. In any case, a new EU instrument of harmonization has to respect the standards already set out by the ECtHR.

Key words: harmonization of criminal procedure, European Court of Human Rights, heterogeneity of European legal orders, case overload, European Union.

²⁵ Viz k tomu příspěvek Caroline Morgan (Council Framework Decision. Certain procedural rights applying in proceedings in criminal matters throughout the European Union), který byl dne 24. ledna 2007 v Bruselu přednesen na konferenci německé advokátní komory (Bundesrechtsanwaltskammer). Konference byla věnována otázce trestního procesu z hlediska Evropské unie. http://www.brak.de/seiten/pdf/Bruessel/konferenz_24_01_2007/Morgan.pdf.